

«A LÉLEK GAZDAGSÁGÁRÓL»

Egy maroknyi gyűjtemény következik itt alább középkori német misztikusok írásaiból. Javareészük a német irodalomtudomány előtt is ismeretlen volt sokáig, néhányuk nevét először Joseph Bach említette Eckhardt mesterről írt könyvében, a mult század második felében. Szentbeszédvázlatok, elragadtatott spekulációk, misztikus elrélvülések dadogó-költői megnyilvánulásai ezek az írások, a nagy misztikus, Eckhardt mester szellemét sugározzák, a lélek belső gazdagságáról számolnak be. A középkor istenközelsége ragyog bennük, az olthatatlan-csillapíthatatlan szent szeretet, az Istennel való egyesülés vágya. Domonkos-kolostorokban íródtak javarésztl, Kölnben és a Rajna tájékán, — szóltak a dómépítőknék és hat évszázadon átívelve, szólnak a mához.

Ismeretlen misztikusok, Eckhardt mester köréből, — miért nem szólaltatjuk meg magát Eckhardt mestert? miért nem mutatjuk be a vele egyenrangúakat: Susót és Taulert? mért e második vonalat, a mester és mesterek helyett a tanítványokat? Hiszen a keresztény misztika nálunk alig-alig ismert, lelki olvasmányaink között ha Keresztes Szent János, Avilai Szent Teréz, Sziéna Szent Katalin szerepel, — s őket is milyen kevesen ismerik! Ki ismerné hát az egész gazdagságot, amikor őket is alig-alig? Ki tudja, ki volt Eckhardt mester, ki Tauler, Suso, Szent Brigitta? Ma annyiszor halljuk elítélően ezt a szót: misztika. Annnyiban jogos is az elítélés, amennyiben a misztika elfordul valódi értelmétől, ködösséggé, kalandossággá, rejtélyességgé változik. A nagy misztikusokban és tanítványaikban, a teljes keresztény misztikában azonban nincs semmi ködösség, semmi rejtély, semmi dekadencia. Csodálatos elmélyülés, gazdagság, finom és költői metafizika, — Isten iránti szeretetünk soha ilyen zengő, elragadtatott nem lehet, mint ezekben az írásokban. Mennyi pótolnivaló van, milyen ismeretlen bőségű kincsestárat nyithatnánk ki, megismertetvén őket, a nagyokat. Mégis: miért jönnek előbb a tanítványok, miért előzik meg a mestereket? Mert ők világosabban, leszűrtbben, tisztábban, sőt mondhatni: közérthetőbben képviselik a misztika szellemét. Ha szólhatunk így: ők aprópénzre váltották az Eckhardt mesterek tömb-aranyát, — ami a nagy domonkosban spekuláció volt, kolostori cellában, messze a körülötte zajló valóságos élettől, az a tanítványokban a hűekkel való érintkezésnek lett gyakorlati eszközévé. A példakép felszívódott bennük, ők már közvetítették ezt az egyszeri sugárzást, és mindennapiban, közérthetőbben, a pasztoráció céljaira hasznosították. Eckhardt mester szellemét továbbítják így, — s ha megismerünk

belőlük valamit, Eckhardt mesterrel ismerkedünk, aktivel egyszer talán teljesen is megismerkedünk.

Kik ezek az ismeretlen misztikusok? Alig van adat róluk. Legtöbbjük domonkos-szerzetes volt, egy emberöltővel éltek Eckhardt mester után, Boldog Suso Henrik kortársai. Johann von Steingassen például, — tán a legkiemelkedőbb valamennyiük között — Strassburgban volt domonkos prior és a teológia lektora, 1316 körül; Johann Franko erfurti domonkos, Eckhardt mester közvetlen tanítványa, „Paradisus animae intelligentis” prédikáció-gyűjteménye Eckhardt mesterével együtt közli az ő prédikációit is; az erfurti kolostorban dolgozott Florentius von Utrecht, Albrecht von Treffurt, Eckhardt Rube; Hermann von Fritzlar az egyetlen világi közöttük, egykori bolognai diák, prédikációs-gyűjtemény kompilátor, egy szentek életének írója; Hane karmelita barát, Heinrich von Egwint domonkos laikus testvér... Írásait olvasva csodálatos világ tárul elénk: az Isten szeretetében élő gazdagság illata csap meg. A nevek mások, a szellem és a szent szeretet szenvedélye közös valamennyiükben. Alig-alig van szemléletükben eltérés, — orthodoxok valamennyien, a panteizmusnak az a furcsa, alig-kielemezhető dráma, amely átjárja Eckhardt mester írásait, bennük nem található már fel. Amiben különböznek egymástól: költői tehetségük erősebb vagy gyengébb hófoka. Úgy viszonylanak Eckhardthoz, mint a minnesängerek Vogelweidéhez, — és Babits hasonlatát ismételve: mint azokban a földi Minnesang, bennük a mennyei „szerelmes ének” zeng át a századokon.

(T. G.)

A LÉLEK NYUGHELYÉRŐL

Minden dologban kerestem a nyugalmat és nem találtam sehol nyugalمامat. És így szólt a lélek: „Sehol nyugalmat nem találtam, csak a semmiben”. A „semmi”, ahol a lélek megnyugszik, a valóságos Istenség.

Lám, az embernek vágyai vannak, különösen pedig az asszony: nak, aki gyermeket hord szíve alatt. A léleknek is, kit az isteni Ige termékenyített és áldott meg, — a léleknek is vannak vágyai. Néha arra akad kedve, hogy becsmérelje a teremtményeket. Néha meg arra, hogy önnön természetét tiporja el. Néha pedig arra vágyik, hogy a Szentháromságban lebegjen. És sehol nyugalmat nem talál, csak a „Semmiben”. Ezért mondja a Mi Urunk: „Lakozzál Jákobban”. Jákob annyit jelent, mint a Küzdő, vagyis: az embernek, aki pihenni akar Istenben, előbb küzdenie kell és legyőzni minden dolgokat. Ha legyőztem önmagam, legyőztem minden dolgokat. Az győzte le önmagát, akit semmi földi nem képes legyőzni és a bűnre rábírn.

Amilyen valamiféle dolog az ő lényegében, olyan a hatása.

Az én lelkem lényegében isten-alakú. Ezért tud megcselekedni mindent, és ezért örök a munkája. Mindent, amit Isten tenni tud, a lelkem elviselheti. Ennél Isten nem tehet sem többet, sem kevesebbet. Valamennyi mesterünk nem tudott kiokoskodni, vajjon Isten ereje nagyobb-e vagy a mi lelkünk képessége. Ha tehát mindenre van képesség bennem, ne nyughassak addig, míg minden dolgot meg nem nyertem. Ami kevesebb, mint az egész világ dolgai, az kevesebb, mint amennyi én vagyok. A léleknek, aki Isten befolyása alatt áll, és Istent szemléli, minden dolgok szűkei és kicsinyek. Ezért csodálom én azt, hogy a lélek, amelynek minden földi dolog kicsiny, hogyan találhat nyugalmat egy teremtményben? Ezért, mivel a magam számára értéktelen vagyok, értékesek nekem a kis dolgok. Ha magamnak nagy lennék, semmi se lenne elég nagy nekem.

Seneca, a mester így szól: „Aki Istent féli, azt minden dolog féli. Aki Istent nem féli, az fél minden dologtól”. Aki istenfélő, az bizalmasa Istennek. S aki bizalmasa Istennek, az Isten seregébe tartozik. Aki pedig Isten seregébe tartozik, az mindent megtehet.

Nyugosznak a természetes dolgok, mikor helyükre térnek. Nyugosznak az állatok, mihelyt csillapították vágyaikat. Minden teremtmény a maga helyén pihen el. Fogj egy követ, dobd fel a levegőbe, és meglátod, nem nyugszik addig, míg újra földet nem ér. Miért van ez így? Azért van így, mert a föld a hazája, és a levegő neki idegenség. Minden dolog azon a helyen nyugszik, ahol született. Ahol én születtem, az az Istenség. Az én hazám az Istenség. Van nékem atyám ebben az Istenségben? Nemcsak Atyám van nekem őbenne, hanem magam is őbenne vagyok otthon. Mielőtt önmagamban lettem volna, már megszülettem az Istenségben. Ha Isten egyetlen szava szólna hozzám, az egész világ nem tartóztatna, felmennék magához az Istenséghez.

Ha egy dolog sokáig távol van az ő helyétől, elpusztul. Dobd a madarat a vízbe: megfullad. Dobd a halat a levegőbe: megfullad. A hal a vízben született, a víz az eleme. Ha Istenből születél, akarsz is az Istenből élni, máskülönben meghalsz. Ha a te munkád múlandó, én nem hiszem, hogy szellemi lény vagy. Ha a te életed szellemi, akkor a munkád isteni. Az örök szabadságot szemlélni nem más, mint önmagadtól szabadnak lenni. A lélek isteni természetű, mert Isten képmása. Olyan a természete, hogy mindenre képes, mert amije csak megvan Istenének az örökkévalóságban, teremtetlen módon, az van meg a lélekének az időben, teremtetten módon.

Semmi sem csillapíthat engem, csak az, amivel töltekezhetem. Az Istent éhező embernek csak egy valami ízlik: az Istenség maga. Ha kívánom a dolgokat, akkor kívánnivalók azok. Önmagukban nem lennének kívánnivalók. Ha telített lennék Istennel, semmit sem érne nékem az egész világ. Ha valaki becsüli ezt a világot, az arról tanuskodik, hogy megveti önmagát. Aki becsüli önmagát, megvetette az összes dolgokat.

Csak az nyugszik, akiben semmi mozgás sincs. Ha egy teremtmény teljességgel mozdulatlan lenne, ő lenne az Isten. Isten azért

Isten, mert mozdulatlan. Mivel minden teremtmény mozgékony és nyugtalansággal teli, azért nem nyughatom másutt, csak Istenben. Ha valamelyik teremtmény a te elpihenésed, — akkor ő a te Istened. Értelmes teremtmények csak tevékenységükben tudnak elpihenni és sehol másutt. És mi az én tevékenységem célja? „Ami Istenben cselekvés, az bennem tűrés legyen. Ami Istenben szó, az bennem hallgatás legyen. Ami Istenben formálás, az bennem szemlélés legyen.”
(Johann von Sterngassen)

HOGYAN FOGADJUK BE AZ ISTENT?

Szól a mi Urunk: „Ahol én vagyok, ott velem legyen az én szolgálóm”. Vagyis azt mondja: bárhol legyek, a jászolban vagy anyám ölében, vagy a kereszten, legyenek mellettem az én barátaim. Mert amit Isten testben cselekedett, azt kövesse az Istent szerető lélek lélekben. Jobban tanusítjuk szeretetünket Isten iránt azzal, ha lélekben belső szemlélődéssel, dicsérettel és hálaadással tartózkodtunk Isten mellett és Istenben, mint ha testünkben lettünk volna nála. Az ember sose szűnjék meg bajaiban Istennél lakozni, amelyeket testében szenved az időben, míg csak Isten az ő lelkét lelkileg magához emeli majd az idő fölé. Mert amennyit te mellette voltál Istennek az ő szükségében, annyira közel jutsz hozzá megismerésben és szeretetben a Szentháromság kamrájában, vagyis az örök Atya szívében.

A bölcs Philo így szólt: „Uram, éjfélkor születél, amikor minden népek csendben hallgattak”. Ő, lélek, Isten akkor születik meg benned, ha szívedben minden elnémult, vagyis, ha tested nem kapaszkodik már az ő kamata után — másként: mindaz után, amire a testnek szüksége van — és ha legyőzted az ördögöt, sem a világ csillogása, sem egy emberi alak nem zavar többé, és eltávolodtál minden teremtményektől, szívedből minden képmás és hasonlat eltűnt, — ebben az éjszakában szüli meg a mennyei Atya a te lelkedben egyszülött Fiát, és ebben a csendben szól hozzád az isteni Ige. Nyílj meg tehát, hogy magadba fogadhasd az isteni Igét.

Ha az isteni fény romlott talajra hull, ezt Isten szívére veszi, ha egyáltalában merészselünk ő róla ilyent mondani. Ő, lélek, Isten úgy száll beléd, mint egy szántóföldbe, — valahány jó gondolatot és vágyat termelsz néki, ugyanannyi nehéz kévét tesz el kocsijára. És tudd meg ember, Isten szigorúan megítéli és számonkéri rajtad, hogy gyümölcsé érlelted-e a legcsekélyebb megvilágosítást és figyelmeztetést is, amellyel a bűntől elfordulni és tiszta igazságban Istent követni téged intett. A mi Urunk kíván minket és azt akarja, hogy az evangéliumi gazdag emberrel bővítsük ki csűrünket, hogy befogadhassuk az Isten Lelkét. Vagyis csak szánd rá magad, nagy próbákat megállni; a szív fájalmát, szegénységet, megvetést és semmivé válást. Im, ebben tedd próbára magadat, mennyire tudsz Istenért szenvedni. Könnyű sóhajtozni, ha kényelmesen ülsz és hal-

kan lélegzel, és szíved mélyét semmi és senki sem zavarta meg. Tudjátok meg, hogy ebben még igen csekély a próbát állt igazság. Mert amíg önmagadat próbára nem teted, holtodig csalóka reményben élsz, mert nem tudod, mennyit tudsz és mennyit nem tudsz Isten kedvéért szenvedni. Ó, milyen könnyű összekulcsolni a két kezéd és így szólni: „Segíts meg, Uramisten! Kegyelmezz, Uramisten!” Ez bizony nem elegendő. Önmagadban kell próbára tenni magadat, ahogy a lélek a Szeretet Könyvében mondja: „Egész éjszaka kerestem őt, akit a szívem szeret. Kifosztattam, megvertettem és megsebesítettem”. Nos tehát! Meglátom én is, micsodám is vagy nekem, ha próbát teszel a teremtményekkel; hogy vajjon mennyit tudsz belőlük elhagyni és megvetni Isten kedvéért. (Arnold der Rote)

AZ ISTENFIUSÁGRÓL

„Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro quod sumus filii Dei.”

Szent Pál írja ezeket a szavakat: „A Szentlélek bizonyoságot tesz lelkünknek, hogy Isten fiai vagyunk”. Milyen nagynek tűnt az őszövetség szentjeinek, hogy Isten atyjuknak nevezte magát! Azután az őszövetségben ritkán nevezik Istent atyának. Hogy mi keresztények Isten fiainak neveztetünk, az Isten Fiának és az ő Lelkének a kegyelme. Nagy gyötrelmet szenvedett Isten Fia a zsidóktól, mivel Isten fiának mondta magát. Ő vívta ki nekünk, hogy Vele és Benne Isten fiai vagyunk a Szentlélekben. Szent Pál így szól: „Ez a fej és ezek a tagok egy test, és egy testben egy lélek van”. Amint tehát Krisztus, Istennek Fia, a mi fejünk és mi az Ő teste, úgy vagyunk mi őbenne szellemi úton-módon Isten fiai. Az Ő szelleme eleveníti meg és kormányozza az összes tagokat és tanúságot tesz és bátorságot ad rá, hogy együttesen szóljanak: Atyánk, Atyánk; Abba, Pater.

Szent János mondja: „A fény, amely Istenből sugárzik, Isten Fia, eljött tulajdonába és övéi nem fogadták őt be”. Akik pedig befogadták, azoknak hatalmat adott arra, hogy Isten fiai legyenek. Innen nyilvánvaló, mekkora hatalmat adott nekünk Isten, hogy Isten fiainak nevezzük magunkat és azok is vagyunk. Már eleve elrendelte és úgy intézte Isten, hogy mi az ő Fiának képére formálódjunk és egyformák legyünk vele, aki az Atyának képmása. Ő az a felettebb szépséges Kép, melyre minden képmások alakítottak és amelyben minden nem-szép szép lesz. Ezt mondja Salamon: „A fiú az isteni jóság képmása, foltnélküli tükör, az isteni világosság tiszta sugara és az örök fény szépséges csilláma”. Az örök fény formáját öltse magára a nemes lélek, vagyis ama édes, jó szolgálatkészségbe helyezkedjék, amelyben nyoma sincs a számításnak, hamisságnak. Ebbe a tükörbe nézzen a szellem szemével. Itt folttalan, szín tisztaságot talál. Ehhez igazodjék. Nagyon-nagyon tiszta legyen az, ahová

az isteni fény rávetődjék, ha a lélek szellemiségét akarja átáramlani és átvilágítani és a hamisság minden sötétségétől megtisztítva az örök igazság tisztaságába állítani. Így lesz az ember Isten Fiának képmása, maga is istengyermek.

Az az egyformaság, mely Isten fia közt és köztünk fönnáll, s amiért mi Isten fiainak neveztetünk, a születésben gyökerezik. Mert ahogyan ő örök Isten létére Istentől született: az Ige, mely az igazság, úgy születünk mi lélek szerint az igazság Igéjében. E csodálatos származásban van a keresztény lélek nagy nemessége.

Minket is ugyanaz az anyatej táplált, amelyet az Isten Fia szívott: ez az örök bölcsesség, amelyet a Fiú az Atya szívéből ivott. Az ő megismerésének is az ő tanításának két emlőjével adja Krisztus a léleknek az Isten bölcsességét. Ezt az anyatejet kell ohajtanunk valamennyiünknek, akik megszülettünk és szellemiek vagyunk hamisság nélkül, hogy abból táplálkozva növekedjünk az örök üdvösségbe, Krisztus testébe. És óvakodjunk, nehogy azokhoz tartozzunk, akikről Isten így panaszodik Izaiásnak: „Fiakat tápláltam és neveltem, de ők megvetettek engem”.

Isten képét viseljük is magunkban a szeretetben. Az Atya a Fiát ezzel a szeretettel szereti, amely maga a Szentlélek. Ugyanezzel a szeretettel szereti a Fiú az Atyát, és ugyanez a szeretet ömlött belőle ama testbe, melynek feje az Isten Fia. A szeretet vezérli őt és eleveníti meg, és egyesíti a főt a testtel, s így lesz kettő, a fej és a test, szellemi módon az egyetlen Istenfiúvá. Ahogy Krisztus imádkozott az Atyához: „A szeretet, mellyel engem szeretél, bennük legyen és én öbennük”.

(Johann Franko)

ISTEN MEGISMERÉSÉRŐL

Az örök boldogság Isten szemlélésében van és örök életet jelent.

Egy szent mondotta: „Ha egy lélek már semmi teremtményt meg nem ismer, még önmagát sem, akkor van ott az Isten”. Ha közvetlenül ismeri meg Istent, akkor boldog. Lehet ugyan, hogy a lélek szent, — és az is, ha bűn, halálos és mindennapi bűn nélkül való, ami lehetséges, bárcsak rövid időre is —, de nem boldog mindaddig, míg közvetlenül nem ismeri meg Istent. Amíg csak kívánja azt, ami nincs birtokában, addig szükségét lát és nem boldog. És amíg fél, hogy elveszíti azt, ami birtokában van, addig szükségét lát és nem boldog. Hogy ennek így kell lennie, ha a lélek meg akarja ismerni, azaz, hogy közvetlen ismeréssel kell őt megismernie, Istent, azt ezzel bizonyítjuk: ha a szem meg akar ismerni valamit, ahhoz kell, hogy annak képmása egyesüljön a szemmel. Am a léleknek nem lehet Istenről képmása, amelyben megismerhetné, mert a képmás, amelyben megismerné Istent, teremtmény kellene hogy legyen. S így Istent a legalacsonyabb fokon, vagyis a teremtményben ismerné fel.

A képnek határa is lenne. Nem lehet azonban a határtalant az elhatárolt által teljesen megismerni. Hogy a lélek megismerhesse Istent, ahhoz az isteni lényeknek egyesülnie kell az értelemmel. A dicsőség fényének* kell segítenie, ha Istent meg akarja ismerni. Ez a fény nem Isten, hanem Isten teremtménye. Mint ahogy a napfény, melyben felismerem a színeket, nem maga a nap.

Mármost azt kérdezik a mesterek: vajjon az értelem közeg-e, melyben a lélek Istent felismeri? Hiszen az értelem nem a lélek. Erre így felelnek a mi új mestereink: Ha igaz is, hogy az értelem nem a lélek, mégis csak olyas valami a lelken, ami annak a lényegéhez tartozik, a lélek egyik ereje. Ha testem nélkül tekintem a kezemet, akkor a kezem nem a testem. Ha azonban a testem természetéhez tartozónak tekintem, akkor már elmondhatom a kezemről, hogy a testem, mert hozzátartozik annak természetéhez. Ha a testem járni akar, a lábaival kell, hogy járjon. A járás a lábak dolga, nem a testé, hiszen a lábbal jár a test. Így van akkor is, ha a lélek meg akarja ismerni Istent. Az értelmével kell megismernie, s az értelem olyan erő, amely a lélek lényegéhez tartozik. S ez nem ismeri meg Istent másképp, mint csak az értelemmel. *(Florentius von Utrecht)*

AMI A BÉKESSÉGHEZ SZUKSÉGES

Ha mindenképpen békességes szívet akarsz, hétféle módon cselekedjél, — írja egy szent. Erre a hétféle cselekedetre tanítalak én téged. *Elsőnek:* óvakodjál a büntőtől! *Másodiknak:* ne törődjél azzal, amihez közöd nincsen. *Harmadiknak:* ne vállalkozzál többre, mint ami megparancsoltatott neked. *Negyediknek:* ne tűrj meg ellenségességet a szívedben. *Ötödiknek:* légy türelmes. *Hatodiknak:* Imádkozzál mindig szívesen. *Hetedik cselekedeted* pedig legyen: hűnyd le szemed és zárd be füled a világ hiúsága előtt, mert gonosz az. *(Tüiring testvér)*

MIRŐL ISMERNI FEL A NAGYON JÓ EMBERT?

Ha meg akarod ismerni, a nagyon jó igaz embert, ismerd fel arról, hogy mindent jóra fordít és jóvá tesz, semmit sem rosszabbá. Eckhardt mester mondja: „Bizonyos vagyok abban, hogy bármit lát a jó ember, attól jobba lesz”. Mert ha rosszat lát, akkor hálát ad Istennek, hogy megoltalmazta tőle. Ha pedig jól lát, azt kívánja, bár ő cselekedte volna azt!

Hasonlóképpen mondja egy tanító: Bármit is lásson az istenszerető ember, még nagyobb lángra lobbantja benne az isteni szeretetet. Mert ha jót lát, az szeretetre ösztökéli őt. Ha rosszat, Isten

* „Lumen gloriae”, ez az üdvözültek Isten-látását eszközlő kegyelem teológiai neve.

mérhetetlen jóságára ismer benne, amellyel oly nagylelkűen eltűri azt, és ez is szeretetre sarkallja. És ha a teremtményeket látja, azok eszébe juttatják az eredeti okot, amely belőlük sugárzik. És ez is szeretetre ösztönzi őt. *(Ismeretlen domonkos St. Gallenből)*

A BŰNÖSHOZ

Aki semmi bűnbánatot nem képes érezni, az bánja azt, hogy nem képes bűnbánatot érezni. Aki vágyódik a bűnbánatra, az végül is méltónak ítéltetik és Isten nem hagyja el többé.

(Johann von Sterngassen)

AZ OLVASÓHOZ

„Ez az írás nehéz volt, sokan meg sem érthették. Ezért ne terjesszék mindenütti, az Isten szerelmére kérlek titeket. Mert nékem is megtiltották ezt. De ha akadna, aki szidalmazná, annak valójában az ő vaksága lenne oka. Mert ez itt színigazság. Ha azonban volna benne valami, amire kevés szót áldoztam, ne tegyék akkor se félre. Mert kevés a szavunk, valahányszor az isteni természetről kell szólnunk. De a szándékom a tiszta igazság a Krisztussal és a Krisztusban. Legyen neki ezért áldás és dicséret, mindörökké.”

(A kölni Franke testvér)

PALACKPÓSTA

A tenger, a tenger, leendő gyilkosom
vad bruhahával félnapja döngeti szívem
s hitvány lampionként lengedez felette
az őszi nap.

A tenger, a tenger azért oly diadalmas,
mert a mindenség urának vallja magát.
Az imént nyelt el egy hajót,
vacsorája egy pálmafás sziget,
e percben száz hullát vetett a partra
s százmillió halnak adott életet.

Mindent tud és mindent eligazít
s mert látható, ijesztőbb, mint az Isten
hullámain szövi hódító álmait
titkon, konokul s kifürkészhetetlen.

Jaj, már rólam is mindent megtudott
és én is meg mindent általa, tőle.
Ne kérdezzétek, mi történt velem:
ez az utolsó hírem s levelem
magamról, magunkról, felőle.

Jékely Zoltán